

Schaamte, trots, geweld en liefde

Boekenpresentatie uitgeverij In de Knipscheer

door Otti Thomas

De kaft van 'Schutkleur' is eenvoudig, maar veelzeggend. Hij toont een ritssluiting tussen de kleuren blank en bruin. De afbeelding roept de vraag op of de rits op het punt staat om beide kleuren dicht bij elkaar te brengen of verder van elkaar te verwijderen. Of misschien blijft die ritssluiting wel permanent op dezelfde plaats; niet open en niet dicht. "De ritssluiting verwijst naar een samenleving die maar niet in lijkt te passen", zei auteur Bernadette Heiligers.

Schutkleur is een van de vele nieuwe publicaties van In de Knipscheer. De uitgeverij presenteerde de boeken op 13 september in Podium Mozaïek in Amsterdam. Anders dan in voorgaande jaren werden er geen boeken uit of over Suriname en Nederlands-Indië gepresenteerd. "Ik vind het juist interessant om de overeenkomsten tussen voormalige Nederlandse koloniën aan te tonen, maar bezoekers willen graag met bekenden onder elkaar zijn en luisteren naar verhalen waar ze echt iets mee hebben", zei directeur Franc Knipscheer.

Voor Schutkleur gaat dat in ieder geval op, bleek uit de reacties van het publiek. Het is de debuutroman van Heiligers, die in 2008 de verhalenbundel 'Flecha' schreef en in 2012 de biografie 'Pierre Lauffer - Het bewogen leven van een bevlogen dichter'. In Schutkleur krijgt hoofdpersoon Corina de opdracht om een vriendenboek samen te stellen voor haar neef Harold.

Op zoek naar anekdotes, stuit Corina op de spanningen binnen de familie en kring van vrienden. Aan de basis liggen gevoelens van schaamte of trots voor de eigen cultuur of sociale status en bewondering, afkeer of onbegrip voor andere culturen. Heiligers verduidelijkte dit met een fragment, waarin Corina zich de eerste ontmoeting herinnert tussen haar eigen moeder en Gerda, de Nederlandse vrouw van Harold. "Geertruida", stelde Gerda zich voor en stak haar hand recht voor zich uit. Mamai liet haar gespreide armen zakken en schudde beduusd haar hand. "Welkom Geertruida", stamelde ze. "Ik ben tante Zoyla. Kom binnen, kom binnen." Gerda nam

Mamai aandachtig op. “Tante Zoyla? Maar u ben mijn tante toch niet?” Vertederd boog ze door haar knieën om onze hond een knuffel te geven en zich lachend in het gezicht te laten likken. Tevergeefs probeerde Mamai het misnoegen te onderdrukken dat haar mondhoeken naar beneden trok. Als blijk van herkenning, reageerde het publiek met instemmend gegniffel en gezucht. “Er is veel in de samenleving waar niet over gepraat wordt. Ik ben opgegroeid in dat spanningsveld. Het vriendenboek is alleen een instrument om dit te belichten”, aldus Heiligers in een interview met Peter de Rijk, redacteur van In de Knipscheer.

Literaire parels in nat zand

Naast romans en dichtbundels publiceert In de Knipscheer ook dit jaar een naslagwerk over literatuur. Het betreft een ingekorte versie van het proefschrift, waarmee journalist Jos de Roo promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam. ‘Praatjes voor de West’ bevat tot nu toe ongepubliceerde verhalen van bekende schrijvers als Boeli van Leeuwen, Frank Martinus Arion en Jules de Palm, inclusief informatie over de relatie tot hun latere werk.

De Roo vond de verhalen in het archief van Radio Nederland Wereldomroep dat van 1947 tot 1958 het radioprogramma Praatjes in de West maakte. “Het archief bevond zich in de stookkelder van de Wereldomroep. De documenten lagen in nat zand. Ik moest een overall aan om niet onder de schimmel en het zand thuis te komen”, zei De Roo. Zelf omschrijft de auteur zijn boek als een snoepjeswinkel, omdat lezers zelf kunnen kiezen welke hoofdstukken ze willen lezen. De Roo is tevreden over de vondst van verhalen van Frank Martinus Arion, waaruit een grote bewondering van Nederland blijkt. “Zijn vrouw is blij dat dit nu eindelijk vastligt”, aldus De Roo. Veel aandacht is er ook voor Boeli van Leeuwen. In de Knipscheer liet doorschemeren dat de nieuwe verhalen van Van Leeuwen mogelijk worden gebundeld en uitgegeven.

Chino

Ook de schrijvende architect Ronny Lobo belicht een thema dat voor veel mensen herkenbaar is. Zijn roman ‘Tirami Sù’ gaat over de zoektocht van de

hoofdpersonen Elroy en Silvana naar hun identiteit. Elroy heeft vanwege zijn uiterlijk de bijnaam 'Chino' en Silvana wordt in Nederland uitgescholden voor 'zwartje'. "Samen gaan ze op zoek naar het verhaal achter hun herkomst. (...) Het levert een roman met diverse lagen op, bittere en zoete", meldt In de Knipscheer in zijn catalogus. Met de titel wordt verwezen naar het bekende Italiaanse nagerecht, dat 'trek me op' ofwel 'maak me gelukkig' heet. Tiramì Sù is een zelfstandig vervolg op 'Bouwen op Drijfzand', waar Lobo in 2013 mee debuteerde, en dat draait om de liefde van architect Kenzo voor zijn vak en voor Karin, de vrouw van een echtpaar voor wie hij een huis ontwerpt. Lobo wilde eigenlijk geen vervolg schrijven, want dat vond hij te zeer voor de hand liggend. Het perfectioneren van Bouwen op Drijfzand nam echter veel tijd in beslag. "Ik wilde dat het boek nu eindelijk maar een keer zou verschijnen, terwijl jij maar bleef wijzen op het belang van kwaliteit", zei Lobo tegen De Rijk. Toen Lobo in de tussentijd maar weer begon te schrijven, kwam hij maar niet los van de personages in Bouwen op Drijfzand, waarbij hij met name interesse kreeg voor de volgende generatie. Elroy uit Tiramì Sù is de zoon van Kenzo en Karin. Net als in Bouwen op Drijfzand, waarin architectuur een grote rol speelde, blijft Lobo ook in zijn nieuwste publicatie dicht bij zijn eigen ervaringen. "Het Caribisch gebied is een smeltkroes van culturen. Ik ben zelf voor een kwart Chinees, al kun je dat niet zien, maar mijn zoon heeft weer blond haar. Die aspecten heb ik verwerkt in het boek."

Arubaanse gedichten

Ik was een ruwe diamant: hoe meer slaag mijn sprekers kregen, hoe meer ik op drie eilanden begon te glanzen. het gedicht 'Mi Cuenta' ofwel 'Mijn verhaal' laat de Arubaanse dichteres Olga Orman de Papiamentse taal aan het woord. Tijdens een lange reis van honderden jaren komt het Papiaments in contact met andere talen, leent woorden bij elke ontmoeting, wordt vernederd en eindigt tenslotte als onderwerp van discussie door taalwetenschappers. Zo is het met mij echt gegaan. Zeg daarom niet dat ik een 'O' of 'U' taal ben, geef me de kans om door te groeien en te schitteren in kleding die ik zelf ontworpen heb. 'Mijn verhaal' is één van de circa dertig gedichten in 'Cas di biento' / 'Doorwaaiwoning', een bloemlezing met gedichten van Orman met de originele versie in het Papiaments naast de vertaling door Fred de Haas.

De gedichten tonen boven alles dat Orman in gedachten altijd op haar geboorte-eiland Aruba is, al woont ze in Nederland.

Hetzelfde geldt voor de Arubaanse dichter Quito Nicolaas. De Haas selecteerde en vertaalde 42 gedichten, door In de Knipscheer uitgegeven met de titel 'Als de aloë sluimert'/'Cucuisa cabisha'. "Ik ben zo blij dat dit soort boeken verschijnt. Ik ben het Papiaments niet machtig, dus dan zouden deze gedichten aan mij voorbij zijn gegaan", zei Peter de Rijk van In de Knipscheer. Nicolaas benadrukte dat hij zichzelf niet ziet als een politiek dichter, maar wel de behoefte voelt om over een veranderende maatschappij te schrijven. "Elk gedicht is een kort verhaal met een personage. Dat kan een jonge persoon zijn of een oudere, een Arubaan of een migrant. Ik zie mezelf als het geheugen van de bevolking over een stukje geschiedenis", aldus Nicolaas. In het gedicht 'Lyrisch Landschap' is dat bijvoorbeeld de toegenomen aandacht van Aruba in de jaren zestig voor internationale ontwikkelingen. De jaren verstreken, de wereld dijde uit, het leven werd anders, buiten werd binnen, nam plaats aan het hoofd van de tafel.

Criminaliteit

Jopie Hart duikt in een ander deel van de Curaçaose samenleving, namelijk geweld onder jongeren. Als voorbereiding op zijn psychologische thriller 'Kruispunt' sprak hij met minister van Justitie Nelson Navarro, bisschop Luis Secco en Statenvoorzitter Mike Franco en las hij 'De terreur van schaamte' van Aart Broek. Hart maakt zich oprecht grote zorgen. "Ik hou heel veel van Curaçao, maar ik moet toch mijn vinger daar neerleggen waar het pijn doet", zei Hart. In Kruispunt volgt hij twee jongens, die beiden naar Nederland vertrekken. Frensel, opgegroeid in grote armoede zonder vaderfiguur, heeft het bijzonder moeilijk. Met gewelddadig gedrag compenseert hij gevoelens van minderwaardigheid. De strijd voor een onafhankelijk Curaçao, onder leiding van de fictieve politicus Macho Nato, geeft hem een duidelijk levensdoel. "Kruispunt is een analyse van de gedachten van een jonge crimineel", zei Hart. In tegenstelling tot de romans van Heiligers, Lobo en Hart, is 'De Lichtkamer' in

nevelen gehuld. De schrijfster wil anoniem blijven en koos daarom voor het pseudoniem Henriette de Mezquita. Een toelichting werd gegeven door Juliet Echteld. “Henriettes kinderen, die allemaal in Nederland wonen en elk op hun eigen manier verbonden zijn aan het Caribisch gebied, hebben me gevraagd als zaakgelastigde op te treden. Ik voel me vereerd”, zei ze.

Over het verhaal werd weinig losgelaten, behalve dat het zich grotendeels op Curaçao afspeelt, waar twee bejaarde zussen een plan smeden. Een fragment: *“Er stond een donkere Audi A6 geparkeerd onder de grote tamarindeboom. Het hek stond open. We waren er voor de tweede keer langsgereden. Net toen ik mij afvroeg of alles in orde was, hield mijn zus, vlak voor het hek van De Kliniek, haar snelheid in. Tweemaal doofde zij kort haar lichten en trok weer op. Ik wist precies wat mij te doen stond en trok mijn handschoenen aan.”*

Echteld: “Henriette de Mezquita is een ervaringsdeskundige. Ze wil anderen behoeden voor wat zij heeft meegemaakt.”

Hans Vaders

Franc Knipscheer stond ook stil bij het overlijden van Hans Vaders, in zijn laatste jaren eindredacteur van de *Ñapa*. Knipscheer roemde Vaders voor het feit dat hij Boeli van Leeuwen overhaalde om columnist te worden en zo aan de basis stond van ‘Geniale Anarchie’, en preeste de scherpe analyse van de Curaçaose samenleving in de eigen publicaties van Vaders, waaronder ‘Tropische Winters’, ‘Otrobanda’ en ‘Kate Moss in Mahaai’, een coproductie met kunstenaar Herman van Bergen.

Vaders zou in 2012 eigenlijk aanwezig zijn bij de presentatie van ‘Terug tot Tovar’, maar was daar door een ongelukkige val niet toe in staat. “Dat is zó jammer, want Terug tot Tovar is misschien wel zijn beste en meest ambitieuze boek en zal mettertijd uitgroeien tot een Antilliaanse klassieker”, zei Knipscheer. “Hans Vaders heeft te lang van pen moet wisselen, te vaak die van de journalist moeten kiezen, immers het brood op de plank, en te weinig die van de schrijver kunnen hanteren. En dat is een gemis.”

Bron: *Ñapa / Amigoe*, 26 september 2015